IT-TEMA TAL-ĦBIBERIJA FL-EVANĠELJU SKONT SAN ĠWANN

Fr Martin Micallef OFMCap

It-tema tal-ħbiberija hija waħda li nsibuha mifruxa mill-bidu sal-aħħar tar-Raba' Evanġelju bħala għajnuna li permezz tagħha l-Evanġelista San Ġwann, kif baqa' magħruf fit-Tradizzjoni Nisranija, jitkellem fuq kif id-dixxipli jistgħu jkunu magħqudin mal-persuna ta' Ġesù, l-Iben ta' Alla.[1] F'kuntrast mal-kittieba Griegi u Rumani li kitbu fuq it-tema tal-ħbiberija bħala

mod idealistiku jew bħala kunċett utopiku,[2] ir-Raba' Evanġelista jurina li mhux biss teżisti relazzjoni bejn Ġesù u l-Missier, iżda din ir-relazzjoni hija miftuħa wkoll għad-dixxipli ta' Ġesù.

Hekk naqraw fid-diskors ta' Ġesù waqt l-aħħar ċena meta Ġesù jgħid lid-dixxipli: "Intom ħbiebi, jekk tagħmlu dak li jiena nikkmandakom. Ma nsejħilkomx aktar qaddejja, għax il-qaddej ma jafx x'jagħmel sidu; sejjaħtilkom ħbieb, għaliex kulma smajt mingħand Missieri jiena għarraftulkom" (Ġw 15:14-15).[3]

Bi xbieha ġdida, Ġesù jfisser l-imħabba tiegħu lejn id-dixxipli bħala l-qafas u l-eżempju tal-imħabba li d-dixxipli jrid ikollhom lejn xulxin: ix-xbieha hija dik ta' ħabib li jagħti ħajtu għal ħbiebu: "Ħadd ma għandu mħabba akbar minn din: li wieħed jagħti ħajtu għal ħbiebu" (Ġw 15:13). Din l-idea tgħaqqad ma' dak li nsibu f'13:1 sentenza li biha dan l-Evanġelista jintroduċi r-rakkont twil tal-passjoni permezz tal-informazzjoni li Ġesù, li kien ħabb lil tiegħu li kienu fid-dinja, ħabbhom sal-aħħar. Ġesù jfisser dan il-kliem permezz tal-ġest tal-ħasil tar-riġlejn bħala mod li bih wera kif baqa' jħobb lid-dixxipli tiegħu sal-aħħar.[4]

Il-ħabib tal-għarus

L-ewwel użu tal-kelma "ħabib" [bil-Grieg: *philos*] insibuha fi Ġw 3:29 fejn Ġwanni "l-Battista"[5] huwa muri bħala "il-ħabib tal-għarus."[6] Huwa biss fl-Evanġelju skont San Ġwann li Ġwanni l-Battista, hu mogħti t-titlu: "il-ħabib tal-għarus" [bil-Grieg: *ho philos tou vumphiou*].[7] Din l-espressjoni kienet tintuża sabiex tirreferi għall-ħabib l-aktar intimu tal-għarus, li kellu r-rwol li jipprepara u jippreżenta l-għarusa lill-għarus.[8]

Minkejja dan, ir-Raba' Evanġelista jiffoka aktar fuq il-kuntrast bejn Ġwanni l-Battista u Ġesù, b'Ġesù li hu superjuri għal Ġwanni.[9] Dan ifisser li l-ħbiberija ta' Ġesù ma' Ġwanni hija differenti minn dik ta' Ġesù mad-dixxipli tiegħu li magħhom huwa ried jaqsam dak kollu li tah il-Missier.[10]

Il-ħbieb ta' Betanja

Ġwanni l-Battista mhuwiex l-uniku personaġġ li jissemma bħala l-ħabib ta' Ġesù f'dan l-Evanġelju.

Lazzru huwa karattru ieħor li Ġesù nnifsu jsejjaħlu ħabibu: "Ħabibna Lazzru rieqed; iżda ħa mmur u nqajmu" (Ġw 11:11). Fil-messaġġ tagħhom lil Ġesù, Marija u Marta jiddeskrivu lil Lazzru bħala dak li Ġesù kien iħobb: "Iż-żewġ nisa bagħtu jgħidu lil Ġesù: 'Mulej, ara, dak li inti tħobb marid'" (Ġw 11:3).[11]

Il-fatt li dawn iż-żewġ nisa aħwa jibagħtu dan il-messaġġ lil Ġesù, kif ukoll il-kontenut tal-istess messaġġ juri l-ħbiberija li kien hemm bejn Ġesù u din il-familja ta' Betanja.[12] Fil-fatt, l-Evanġelista jkompli jgħidilna hekk: "Ġesù kien iħobbhom lil Marta u lill-oħtha u lil Lazzru" (Ġw 11:5). Hekk ukoll inkomplu naqraw fl-istess episodju, fejn wara li l-Evanġelista jinfurmana li "Ġesù beka," (Ġw 11:35), immedjatament jgħaddi biex jagħtina r-reazzjoni tal-Lhud preżenti li qalu: "Ara kemm kien iħobbu!" (Ġw 11:36).

Id-dixxiplu l-maħbub

Flimkien ma' Ġwanni l-Battista u l-familja ta' Betanja, nistgħu ninkludu wkoll lid-Dixxiplu l-Maħbub, bħala wieħed mill-ħbieb ta' Ġesù f'dan l-Evanġelju. Dan id-dixxiplu kien intimu ma' Ġesù u jiġi introdott fin-narrativa permezz tal-pożizzjoni tiegħu f'rabta ma' Ġesù: "Wieħed mid-dixxipli tiegħu, dak li Ġesù kien iħobb, kien maġenbu fuq il-mejda, b'rasu ma' sider Ġesù" (Ġw 13:23). Dan id-dixxiplu jibqa' bla isem, u kull darba li jitfaċċa fin-narrativa, dan isir dejjem f'relazzjoni ma' Ġesù, speċjalment permezz tat-titlu mogħti lilu bħala d-dixxiplu li kien iħobb Ġesù.[13]

Nistgħu ngħidu, mela, li fir-Raba' Evanġelju l-uniċi erba' karattri li huma msejħin b'mod espliċitu bħala l-ħbieb ta' Ġesù huma Ġwanni l-Battista, Marija u oħtha Marta, Lazzru u d-Dixxiplu l-Maħbub. Filwaqt li l-ħbiberija ta' dawn il-karattri titfa' dawl fuq ir-relazzjoni tal-Iben ta' Alla mal-bniedem, il-konċentrazzjoni tal-materjal li jitkellem fuq ir-relazzjoni

ta' Ġesù mad-dixxipli tiegħu bħala ħbiebu nsibuh mill-kapitlu 13 sa 17 ta' dan l-Evanġelju. F'din il-parti tan-narrativa nsibu lil Ġesù waħdu ma' dawn id-dixxipli tiegħu waqt l-aħħar ikla.

Il-ħbiberija ta' Ġesù mad-dixxipli fit-tieni parti tal-Evanġelju

Id-diskors ta' Ġesù mad-dixxipli waqt l-aħħar ċena huwa ħafna aktar estensiv mid-diskorsi tiegħu li nsibu fil-kumplament tar-Raba' Evanġelju.[14] Dan id-diskors kien intenzjonat biss għad-dixxipli jew il-ħbieb ta' Ġesù, tant li kien jeħtieġ li Ġuda l-Iskarjota jitlaq minn din il-kamra qabel ma Ġesù jibda dan id-diskors tiegħu. Ġw 13:21-30 għalhekk isservi bħala mod kif dan l-Evanġelista jippreżenta d-diskors tal-aħħar ta' Ġesù bħala diskors bejn il-ħbieb.[15]

F'dan id-diskors, Ġesù jħabbar li s-siegħa tiegħu kienet waslet. B'reazzjoni għal dan il-kliem, Pietru jgħid lil Ġesù: "Għaliex, Mulej, ma nistax niġi miegħek issa? Għalik jiena nagħti ħajti!" (Ġw 13:37). Permezz ta' din id-dikjarazzjoni ta' lealtà assoluta, Pietru kien qed jiddikjara li hu kien ħabib tassew ta' Ġesù. Il-qarrej tal-Evanġelju, iżda, ma jdumx ma jiskopri li mhux Ġuda biss kellu problema sabiex ikun ħabib veru ta' Ġesù: Pietru wkoll jonqos mil-lealtà tiegħu lejn Ġesù, tant illi Ġesù jwieġeb hekk lil Pietru: "Inti tagħti ħajtek għalija? Tassew tassew ngħidlek li s-serduk ma jkunx idden qabel ma tkun ċħadtni tliet darbiet!" (v.38).

Marija ta' Magdala

Ġrajja oħra li tikkonċentra fuq il-ħbiberija ma' Ġesù, hija dik ta' Marija ta' Magdala, waħda mill-erba' nisa preżenti fix-xena tal-mewt ta' Ġesù fuq is-salib. L-istorja li nsibu fil-bidu tal-Kapitlu 20, imbagħad, tgħaqqad mal-ġrajja tas-salib, fejn fl-ewwel jum tal-ġimgħa meta kien għadu d-dlam, nerġgħu niltaqgħu ma' din il-mara ħdejn il-qabar ta' Ġesù.

Hija tara l-ġebla tal-qabar imgerba u tibda tfittxija biex issib fejn kien Ġesù. Ġesù jidher quddiemha ħaj, imma hija ma setgħetx tagħrfu minħabba li qatt ma basret li Ġesù setaʼ jerġaʼ jkun ħaj!

Il-waqt li fih hija tagħraf lil Ġesù huwa meta jsejħilha bl-isem tagħha mlissen bil-Lhudi: "Mirjam!" (Ġw 20:16). Ħafna huma dawk li jippreżentaw lil Marija ta' Magdala hawnhekk bħala waħda min-ngħaġ ta' Ġesù, ir-Ragħaj it-Tajjeb, li jsejjaħ lin-ngħaġ tiegħu b'isimhom u huma jagħrfu l-leħen tiegħu fuq l-isfond ta' dak li naqraw fi Ġw 10:8.16.27.[16]

Il-konklużjoni tar-rakkont bil-kliem ta' Ġesù: "La tmissnix, għax għadni ma tlajtx għand il-Missier" (Ġw 20:17), ifakkarna f'xeni tad-drama Griega, fejn żewġ maħbubin isibu lil xulxin wara perjodu ta' assenza u bosta diffikultajiet li jkollhom iħabbtu wiċċhom magħhom. Studjużi oħra mbagħad, jirrimarkaw li l-isfond tax-xena ta' meta Marija ssib lil Ġesù u tipprova tmissu, huwa dak li naqraw fil-ktieb tal-Għanja tal-Għanjiet 3:1-4.[17]

Marija ta' Magdala tingħata l-privileġġ li tkun l-ewwel xhud tal-qawmien ta' Kristu meta Ġesù jagħtiha l-mandat li tmur tgħid lill-"aħwa" li hu kien sejjer "għand Missieri u Missierkom, Alla tiegħi u Alla tagħkom" (Ġw 20:17). Dan hu lingwaġġ tipiku tal-Patt. Dan il-kliem ta' Ġesù jfakkarna fil-wegħda li l-Mulej Alla kien għamel mal-poplu tiegħu: li huma jkunu l-poplu tiegħu u hu jkun Alla tagħhom. Marija issa kellha l-inkarigu li tgħid

lill-aħwa dwar dan kollu, missjoni li hija twettaq immedjatament bħala l-ewwel waħda li rat lill-Mulej "u qaltilhom x'qalilha" (Ġw 20:18).

L-istorja ta' dawn il-karattri turina kif l-użu tal-lingwaġġ marbut mat-tema tal-ħbiberija fir-Raba' Evanġelju huwa użat b'mod tassew kreattiv. Permezz ta' dan il-lingwaġġ li hu minsuġ ħaġa waħda man-narrativa ta' dan l-Evanġelju, ir-Raba' Evanġelista jistedinna sabiex inkomplu niskopru min hu Ġesù u sabiex nintrabtu miegħu, bħalma hu ħaġa waħda mal-Missier.

Referenzi

1 Għal studji fuq it-tema tal-ħbiberija fl-Evanġelju skont San Ġwann ara Sharon H. Ringe, *Wisdom's Friends: Community and Christology in the Fourth Gospel* (Louisville, KY: Westminister/John Knox Press, 1999); Martin M. Culy, *Echoes of Friendship in the Gospel of John*. New Testament Monographs 30 (Sheffield: Sheffield Phoenix Press, 2010).

2 Għal studji tat-tema tal- ħbiberija fid-dinja Griega-Rumana ara David Konstan, *Friendship in the Classical World* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997); John T. Fitzgerald, ed., *Greco-Roman Perspectives on Friendship* (Atlanta, GA: Scholars Press, 1997).

3 Jekk Ġesù jsejjaħ lid-dixxipli bħala "ħbiebi," il-Mulej Alla qatt mhuwa msejjaħ bħala l-ħabib tad-dixxipli f'dan l-Evanġelju.

4 Fuq dan il-punt ara Eldho Puthenkandathil, *Philos: A Designation for the Jesus-Disciple Relationship: An Exegetico-Theological Investigation of the Term in the Fourth Gospel* (New York: Peter Lang, 1993), 212,

5 It-titlu ta' "Battista" jew "Għammiedi," mhuwa qatt mogħti lil Ġwanni fir-Raba' Evanġelju.

6 Dwar ir-rwol ta' Ġwanni l-Battista bħala "il-ħabib tal-għarus" ara l-istudju ta' Lorenzo Infante, *L'amico dello Sposo: Figura del ministero di Giovanni Battista nel Vangelo di Giovanni* (Rome: Pontificia Universitas Gregoriana, 1984).

7 L-immaġini ta' Ġesù bħala l-għarus hawn għandha bħala sfond ix-xbieha ta' għarus li nsibu fil-paġni tat-Testment il-Qadim u li permezz tagħha l-profeti jitkellmu mir-relazzjoni bejn Alla u l-poplu ta' Israel (ara Ós 1:2; Ġer 2:2). Fil-Knisja tal-bidu, din ix-xbihat kienet waħda minn xbiehat li ġew trasferiti sabiex permezz

tagħha l-insara jitkellmu mir-relazzjoni bejn Ġesù u l-Knisja (2 Kor 11:2; Efes 5:27).

8 Ara Mary L. Coloe, "Witness and Friend: Symbolism associated with John the Baptiser," in J. Frey, J.G. van der Watt and R. Zimmermann, eds., *Imagery in the Gospel of John* (WUNT, 200; Tübingen: Mohr Siebeck, 206), 319-332.

9 Ara Ġw 3:27-36. Ara l-argumenti ta' D. Moody Smith, *John.* Abington New Testament Commentaries (Nashville: Abingdon Press, 1999), 105.

10 Ara per eżempju, dak li Ġesù jgħid fi Ġw 17:8. "Il-kliem li int tajt lili jiena tajtu lilhom, u huma laqgħuh u għarfu tabilħaqq li jien ħriġt minnek." Flimkien mal-kliem tal-Missier, Ġesù jirrivela wkoll lid-dixxipli l-isem tal-Missier: "U jien għarrafthom ismek u għad ngħarrafhom iżjed, biex l-imħabba li biha ħabbejtni tkun fihom, u jiena fihom" (Ġw 17:26); Ġesù qasam mad-dixxipli l-paċi tiegħu kif naqraw f'Ġw 14:27: "Jiena nħallilkom is-sliem; nagħtikom is-sliem tiegħi"; qasam magħhom il-ferħ tiegħu kif naqraw f'Ġw 15:11 "Għedtilkom dan biex il-ferħ tiegħi ikun fikom, u biex il-ferħ tagħkom ikun sħiħ."

11 L-Edizzjoni tal-*Għaqda Biblika Maltija* titraduċi Ġw 11:3 b'dan il-mod: "Iż-żewġ nisa bagħtu jgħidu lil Ġesù: 'Mulej, ara, *ħabibek* marid."

12 Fuq ir-rwol ta' dawn iż-żewġ nisa aħwa u r-relazzjoni tagħhom ma' Ġesù f'dan l-Evanġelju ara Dorothy A. Lee, "Martha and Mary: Levels of Characterization in Luke and John," in Christopher W. Skinner ed., *Characters and Characterization in the Gospel of John.* Library of New Testament Studies 461 (London: Bloomsbury T & T Clark, 2013), 197-220.

13 Fuq id-dixxiplu l-maħbub u r-rwol tiegħu fir-Raba' Evanġelju ara Martin Micallef, "Id-Dixxiplu li ħabb Ġesu: L-anonimità u l-identità fir-Raba' Evangelju," *L-Art Imqaddsa, Rivista Biblika* 201 (Lulju-Settembru 2018): 31-36.

14 L-istudjużi tar-Raba' Evanġelju ma jaqblux bejniethom fuq l-istruttura u fuq kif ġie ffurmat d-Diskors tal-Aħħar li nsibu f'dan l-Evanġelju. Ara per eżempju, Johannes Beutler, *A Commentary on the Gospel of John* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2017), 317-440.

15 Ara Fernardo F. Segovia, *The Farewell of the Word: The Johannine Call to Abide* (Minneapolis: Fortress Press, 1991), 22.

16 Ara Martin Micallef, "Il-Laqgħa ta' Kristu Rxoxt ma' Marija ta' Magdala: Għajnuna għall-ħajja presbiterali (Ġw 20: 1-18)," eds., John Berry - Emmanuel Agius, *Il-Konverzjoni pastorali: nilqgħu l-istedina: Aġġornament tal-Kleru 23-26 ta' Ġunju 2016* (Malta: Arċidjocesi ta' Malta: 2017), 83-109.

17 Fuq dan l-isfond ara Martin Micallef, *The Importance of 'zeteo' in the Gospel of John, Excerpt from Thesis presented for the Degree of Sacred Theology* (Malta: University of Malta, 2010).